

NORGES HØYESTERETT

Den 21. desember 2018 ble det av Høyesteretts ankeutvalg bestående av dommerne Webster, Noer og Kallerud i

HR-2018-2467-U, (sak nr. 18-179084SIV-HRET), sivil sak, anke over kjennelse:

André Standberg

mot

Staten v/Tilsynsutvalget for dommere

(Regjeringsadvokaten
v/advokatfullmektig Lucy Isabelle Klæboe
Furuholmen)

avsagt slik

K J E N N E L S E :

- (1) Saken gjelder overprøving av vedtak fra Tilsynsutvalget for dommere, og betydningen av at søksmålsfristen er oversittet.
- (2) Advokat André Standberg var i 2017 prosessfullmektig for ankende part i en sak for Borgarting lagmannsrett. Ved kjennelse 26. april 2017 forkastet lagmannsretten anken. Advokat Standberg reagerte på enkelte uttalelser i lagmannsrettens kjennelse og klaget dommerne inn for Tilsynsutvalget for dommere.
- (3) Tilsynsutvalget konkluderte i vedtak 1. november 2017 med at det ikke var grunnlag for kritikk. Standberg ba om omgjøring uten at det førte frem. I Tilsynsutvalgets brev 11. desember 2017 var følgende sagt om søksmålsfristen:

"Partene kan bringe utvalgets vedtak inn for domstolene ved søksmål. Søksmålsfristen er to måneder etter at partene ble underrettet om vedtaket, jf. domstoloven § 239. Søksmålsfristen beregnes iht. reglene i domstoloven kapittel 8. Merk at det med bakgrunn i rettesferien i julen legges 11 dager til fristen, jf. domstoloven § 140. Sekretariatet har beregnet at søksmålsfristens siste dag er mandag 15. januar 2018, men det forutsettes at partene selv foretas kontrollberegninger, dersom søksmål er aktuelt."
- (4) Advokat Standberg reiste søksmål for Oslo tingrett med krav om overprøving av vedtaket i medhold av domstoloven § 239 annet ledd.

- (5) Under saksforberedelsen anførte staten at søksmålet var reist for seint og at tingretten måtte avvise det av eget tiltak. Staten ga videre uttrykk for at dersom tingretten mente det ikke var plikt til å avvise saken av eget tiltak, ville man samtykke til at saken ble fremmet.
- (6) Oslo tingrett kom til at søksmålet var anlagt for seint da fristen ikke sluttet å løpe i rettsferien, og at det måtte avvises uavhengig av partenes syn. Tingretten avsa 8. juni 2018 kjennelse med slik slutning:

"Sak 18-007708TVI-OTIR/08 avvises."

- (7) Standberg anket til Borgarting lagmannsrett, som overførte saken til Agder lagmannsrett. Agder lagmannsrett avsa 26. september 2018 kjennelse med slik slutning:

"1. Anken forkastes.

2. Sakskostnader for tingretten og lagmannsretten tilkjennes ikke."

- (8) *André Standberg* har anket til Høyesterett. Han gjør i korthet gjeldende at søksmålsfristen etter domstoloven § 239 annet ledd annet punktum er en relativ prosessforutsetning, slik at saken kan fremmes til behandling dersom motparten samtykker til det. Lagmannsretten har i sin vurdering av dette spørsmålet lagt for stor vekt på hensynet til dommerne som er innklaget i slike saker og på behovet for rask avklaring. Videre anføres det at søksmålsadgangen representerer en viktig rettssikkerhetsgaranti. Standberg har nedlagt slik påstand:

"1. Oslo tingretts kjennelse datert 9.6.2018 oppheves.

2. Sak 18-007708TVI-OTIR/08 fremmes til behandling for Oslo tingrett."

- (9) Høyesteretts ankeutvalg oppfatter datoen i påstanden som feilskrift for 8. juni 2018.
- (10) *Staten v/Tilsynsutvalget for dommere* har sluttet seg til tingrettens og lagmannsrettens avgjørelser og har nedlagt slik påstand:

"1. Anken forkastes.

2. Hver av partene bærer egne sakskostnader for Høyesterett."

- (11) *Høyesteretts ankeutvalg* viser til at utvalget har full kompetanse, jf. tvisteloven § 30-6 bokstav a.

- (12) Det følger av domstoloven § 239 at Tilsynsutvalgets vedtak ikke kan påklages, men at vedtakene kan bringes inn for tingretten til overprøving ved søksmål innen en frist på to måneder. Bestemmelsens første og andre ledd lyder slik:

"Tilsynsutvalgets vedtak kan ikke påklages etter forvaltningslovens regler.

Partene i saken kan bringe Tilsynsutvalgets vedtak inn for tingretten ved søksmål.

Søksmålsfristen er to måneder etter at partene ble underrettet om Tilsynsutvalgets vedtak."

- (13) Av siste ledd i bestemmelsen følger at det kun er "vedtakets lovlighet" som kan bringes inn for retten.

- (14) Spørsmålet i saken er om to-måneders fristen for å reise søksmål etter § 239 andre ledd er absolutt i den forstand at søksmål som reises etter fristen skal avvises av domstolen av eget tiltak.
- (15) I motsetning til for mangelfulle eller forsinkede prosesshandlinger, herunder anke, er det ingen generell hjemmel for oppfriskning for oversittelse av søksmålsfrister, jf. til sammenligning tvisteloven § 16-6. Heller ikke domstolloven § 152 om virkningene av oversittelse av prosesshandlinger generelt, får anvendelse for søksmålsfrister, jf. Bøhn, Domstolloven 2. utgave side 684.
- (16) Det følger av domstolloven § 151 andre ledd andre og tredje punktum at retten ikke kan gjøre unntak for lovbestemte frister uten at dette har hjemmel i lov. Det gjelder selv om partene samtykker til dette. Bestemmelsen omfatter ikke søksmålsfrister, men det er lagt til grunn at prinsippet også gjelder for disse, jf. Bøhn, Domstolloven 2. utgave side 679.
- (17) Når loven krever at søksmål må være reist innen en bestemt frist, kan domstolen derfor ikke gjøre unntak fra dette med mindre det er tilstrekkelig rettskildemessig grunnlag for å tolke fristregelen slik. Hvorvidt en søksmålsfrist er absolutt, må derfor i prinsippet avgjøres ved en tolkning av vedkommende fristbestemmelse.
- (18) Dersom lovteksten i seg selv ikke gir avklaring, og spørsmålet heller ikke er løst i forarbeidene, vil et viktig moment ved avgjørelsen være om fristen først og fremst er satt av hensyn til partene, eller om det primært er tredjemanns- eller samfunnsinteressers behov for rettsavklaring som begrunner fristen, jf. Skoghøy, Tvisteløsning 3. utgave side 245–246 og Hov, Rettergang i sivile saker 2017 side 62. Der hensynet til avslutning av saken partene imellom er en vesentlig begrunnelse for søksmålsfristen, taler det for at en part kan samtykke til at saken tas under behandling til tross for at søksmålsfristen er oversittet. Motsatt vil det tale for at fristen er absolutt der hensynet til samfunnsinteresser eller andre enn sakens parter er en vesentlig begrunnelse for fristen.
- (19) I Rt-2010-1500 avsnitt 82–86 kom Høyesterett til at skattemyndighetene hadde kompetanse til å samtykke til forlengelse av søksmålsfristen etter skattebetalingsloven § 48 nr. 5. Det ble lagt vekt på at fristen var satt for å sikre en effektiv prøving for domstolene, og at denne målsettingen ikke ble undergravd av at ligningsmyndighetene kunne samtykke i søksmål etter fristen.
- (20) Når det gjelder bakgrunnen for søksmålsfristen i saken her, sies det i NOU 1999: 19 side 473:

"Kommissjonen mener at den dommer som saken gjelder, og klageren, må gis adgang til å få overprøvd Tilsynsutvalgets vedtak. En slik overprøvingsadgang representerer prinsipielt sett en viktig rettssikkerhetsgaranti i den type saker som det her gjelder. Å åpne for at utvalgets avgjørelse kan påklages til et annet forvaltningsorgan, virker derimot ikke særlig naturlig. Utvalget skal og må være et uavhengig organ, og en overprøvingsadgang for et annet forvaltningsorgan kan vanskeliggjøre dette. Etter kommisjonens oppfatning er den eneste realistiske løsningen at domstolene foretar overprøvingen, dvs at Tilsynsutvalgets vedtak kan bringes direkte inn for domstolene."

- (21) På side 474–475 heter det videre:

"Fristen for å reise søksmål kan passende settes til to måneder etter at underretning om Tilsynsutvalgets avgjørelse er kommet fram til partene. Hensynet til å få en rask avklaring tilsier at det fastsettes en søksmålsfrist – selv om det er langt ifra vanlig at man har spesielle søksmålsfrister i forbindelse med rettslig prøving av forvaltningsavgjørelser – og at denne fristen gjøres nokså kort."

- (22) Ut over dette, er søksmålsfristen i liten grad omtalt i forarbeidene.
- (23) Ankeutvalget viser til at vedtaket fra Tilsynsutvalget i disse sakene primært vil rette seg mot vedkommende dommer som er innklaget. Det er derfor grunn til å anta at det er hensynet til dommeren – som i denne sammenheng er å anse som "tredjemann" i forholdet – som er den vesentligste begrunnelsen for søksmålsfristen.
- (24) Søksmål kan imidlertid også reises av vedkommende dommer. I disse tilfellene vil søksmålsfristen primært ivareta hensynet til den som har klaget på dommeren, og hans behov for å få en endelig avklaring innen rimelig tid.
- (25) I begge tilfelle vil også den allmenne samfunnsinteressen i å få en noenlunde rask avklaring av om en dommer har opptrådt kritikkverdig ha betydning.
- (26) Både ved søksmål fra vedkommende klager og fra dommeren selv vil det være Tilsynsutvalget som eventuelt må samtykke til forlengelse av fristen, dersom fristen ikke anses som absolutt. Det er imidlertid ikke primært hensynet til Tilsynsutvalget som kan anses å begrunne søksmålsfristen i disse sakene.
- (27) Disse forholdene taler etter ankeutvalgets syn for at søksmålsfristen er absolutt. Det er primært hensynet til tredjemann og samfunnsinteresser som ivaretas ved fristen.
- (28) Ankeutvalget har – som tingretten og lagmannsretten – kommet til at fristen i dette tilfellet må anses absolutt i den forstand at retten plikter å avvise søksmålet når det er reist etter søksmålsfristens utløp.

S L U T N I N G :

Anken forkastes.

Ragnhild Noer
(sign.)

Bergljot Webster
(sign.)

Knut H. Kallerud
(sign.)

Dokumentet er i samsvar med originalen:
Silvelin Bratholm